

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, féloldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 krajcár.

Az előfizetést és hirdetést pénzes a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

DÓCZY GEDEON.

Dóczy Gedeont, a debreczeni ev. ref. felsőbb leányiskola igazgatóját e hó 20-án jubilálják. Negyven esztendei, fáradsággal telt, de sikerekben gazdag működésének szól az ünnepeltetés. Negyven esztendeig küzdött, mint Izráel, hogy Józsué diadalával és dicsőségével érjen el az ígért földjére.

Negyven esztendei tanári működés, hozzá a Dóczy Gedeon lankadatlan szorgalmával, lelkiismeretességével, kitartásával és lelkesedésével már magában elegendő nemcsak a hálás tanítványok nagy seregének, hanem minden jóknak köszönetére és elismerésére. De a Dóczy Gedeon jubileumának különösebb jelentőséget ad az a tanintézet, amelynek élén 26 év óta áll, s a mely az ő bölcs vezetése alatt újjáteremtve, fölvirágozva odáig fejlődött, hogy ma ev. ref. egyházunknak a maga nemében országszerte egyetlen öröme, büszkesége és dicsekedése.

Negyven esztendővel ezelőtt a *gr. Teleki Blanka* Szózatának hatása alatt lépett Dóczy Gedeon a *Karacs Teréz* nyomába. A magyar felsőbb leánynevelés akkor végtelenül elárvult állapotban volt. Egy-két intézet küzdött a kezdet nehézségeivel. Az Organisations-Entwurf a leányok képzésére sulyt nem helyezett. A reformátusoknak az egy *miskolci* felsőbb leányiskolájuk állott, a debreceni szünetelt. Ebben a sivár korszakban kezdte meg az ifju Dóczy Gedeon ideális lelkesedéssel tanári pályafutását. Ott a Bükk hegyi Avas alján, a hol bölcsőjét ringatták, a Szinva-parti kis Athaeneumban. A ref. nevelés jövőjében vetett hite, reménysége szárnyakat adott lelkének. De hitét megtépte az élet, reménységét csak nem váltotta be az idő. A nevelés tovább

sinlett. S Dóczy Gedeon csalódottan ment a fiukat tanítani.

De on revient toujours à ses premières amours. A Dóczy lelkében nem aludt ki a nőnevelés vágya s csak alkalom kellett, hogy lobbót vessen. Az alkalom megjött. Debreczenbe hívták meg a felsőbb leányiskola igazgatójává. A kor szelleme is kedvező átalakúláson ment át. *Br. Eötvös* lánglelke, *Molnár Aladár* önmagát felemészítő heve a nőnevelés iránt is általánosabb érdeklődést keltettek föl. Országgyűlés, vezető férfiak s az egész társadalom egyaránt kezdtek belátni, hogy — Molnár Aladár szavai szerint, — „a ki a nőnevelést kezében tartja, az a jövő nemzedék érzületét tartja kezében.“ A női középiskolák felállítását állam és egyház nemzeti-ségi és hitfelekezeti szempontból egyaránt kiváló fontosságúnak és égető szükségnek ismerte el. Az ország közoktatásának akkori vezetője, *Trefort* miniszter hévvel csatlakozott a lelkes Molnár Aladár eszméihez, s a felsőbb nőnevelés szervezését és terjesztését a *legüdvösebb socialis reform* kezdetének nyilvánította.

Ebben a forrongó korban állott Dóczy Gedeon a debreceni ref. felsőbb leányiskola élére. Itt megfelelő munkatért nyert tehetsége és ambíciója. A *Valkóné* kezdetleges, kis intézetéből messze földről látogatott, keresett, népes múzsahajlékot teremtett. A társadalom nevére nevezte az intézetet, melynek növendékei felett a kedvelt „Dóczy-bácsi“ szeme és szelleme örködött. Ékes-szólásának varázsával, tollának erejével harcolt iskolában, társadalomban, sajtóban, mint a nőnevelés apostola. Lángbuzgalmát méltányolta, törekvéseit híven támogatta az iskolát fentartó

debreceni ev. ref. egyház, mely utóbb a tiszántúli ev. ref. egyházkerülettel kezét fogva diszes palotát emelt a növevelésnek, azt pompásan berendezte, benne kényelmes internatust helyezett el, majd elemi iskolával kapcsolatos elsörendü, 6 osztályu felsőbb leánynevelő tanintézeté szervezte, legközelebb pedig dicső művére a tanító-nőképző felállításával tette fel a koronát.

Le a kalappal, amikor ilyen tetteket látunk! S im mi meg is hajlunk a debreceni ev. ref. egyház áldozatkészsége, s a tiszántúli egyházkerület nemes pártfogása előtt. De meghajlunk ma különösen az előtt a férfiu előtt, a ki galamb-ösz fürtökkel, de még mindig ifjonti lelkesedéssel s üde szívvel és lélekkel ünnepli 40 éves tanári jubileumát. Üdvözljük őszinte, meleg érzéssel! Isten tartsa még sokáig, mint köztiszteletünk és szeretetünk tárgyát! Az Úr kegyelme örködjék felette és a vele összeforrott, virágzó tanintézet felett!

S. Szabó József.

Epilogus a „Református közszellem“-hez.

IV.

Mit várhatunk?

Erre nézve proféciát nem adhatunk, de a körülményeket, a multat és jelent összevetve, következtethetünk, természetesen ezt is csak feltételesen.

A szellem-erkölcsi világban eredményeket, változásokat hozhat elő, kitartó erőteljes, minden hivatott tényezőnek összhangzatosan végzett munkája, valamint a forrongó szellem kitörése, a forradalmi idők (ugy azonban ez utóbbi is, hogy ennek csirái is a huzamos előkészítés munkájában mindig ott szenderednek.) Amaz csendes, békés; ez viharos, melynél a fülledt légmört tisztító, de egyszersmind pusztító fergegnyomán kél felfrissült élet. Ez ujelet állandóságát is azonban a békés, kitartó munkának kell biztosítania.

Mert megmaradó, biztos eredményt csak a csendes, fáradságos munka hozhat. A forradalmak, mint támadásokban erőszakosak, a történelmi fejleményekkel nem számolók, ugy eredményeikben nem állandóak. A forradalmi láz lehülése után az emberiség — a forradalomban felfrissült szellemmel — visszatér mindig a békés munkához, a nagy vihar szülte nagy változások megszilárdításához.

A vallásháboruk, a hitüldözések alatt nem volt olyan szomorú és reménytelen a magyar protestánsizmus helyzete, mint 3-ik Károly és főleg Mária Theresia szivtelen, elsorvasztó, a lehetetlenné tevésre öntudatosan, tervszerűen

törekvő politikájának uralma alatt. Aligha támadt ez időben remény a legvérmesebb lelkekben is olyan hirtelen és olyan kedvező változásra is, a milyet a protestánsoknak az 1791:26. t. c. hozott, — pedig erről tudjuk, hogy ámbár akkor magok a protestánsok „nagy hálával, örömkönnnyekkel“ fogadták, korántsem lehelli azt a felvilágosult, szabad szellemet, nem fejezi ki azt az általános óhajt, mely az országgyűlési rendeket felekezeti különbség nélkül lelkesítette, eltöltötte a protestánsok minden sérelmének orvoslása, a felekezeti kérdésnek a jog, igazság, méltányosság szerint leendő teljesen liberális megoldására nézve.

A mit a fokozatos történelmi fejlődés akkorra és ugy még nem hozhatott volna, meghozta a szellemi forrongás, mely kívülről felkeltve, abban az időben nálunk is érezhető volt; meghozta a felvilágosodás és a szabadság lehelle-tének meglendülése. A kath. főpapság és vagy 84 reactionárius kath. urral szemben áll közel 300 liberális országgyűlési követ, köztük a lelkiismereti, a vallásszabadság mellett leglelkesebben harcoló gr. Széchenyi Ferencz, gr. Forgách Miklós, Zichy, Ürményi, gr. Batthyány Alajos r. kath. vallásu követek, kik közül ez utóbbi egyenesen hazaárulásnak mondja a protestánsok javára alkotott méltányos törvény becikkelyezése ellen tiltakozást.

Az 1830-iki, majd az 1832/6. évi országgyűlések felvilágosult rendei még nem képesek az igazság, szabadság teljes átérésétől forrongó lelkük óhajának megfelelő szabadelvü vallásügyi törvényt alkotni; nincs erejük az 1791-iki törvénynek a kor szelleméhez mért fokozatos fejlesztését keresztül vinni, mert az aulikus körökben felébredt reactió ez időben erősebb, mint volt az előző század végén: hanem az a lobogó lelkesedés, melylyel épen kath. követek (Beöthy stb.) karolják fel a prot. ügyet; az a lángoló harag, melylyel visszaütásitják az 1830-iki országgyűlésen *Lonovics* akkor még egri kanonok reactionárius felszólalását, az 1832/6-ikin pedig *Tagen* nagyváradi prépost tagadását, melylyel a kath. egyház erőszakoskodásait akarja szépíteni; továbbá egy olyan tünet, hogy p. o. a kormány szolgálatában álló gr. Desseffy Aurél nem akarja megtagadni lelkiösmeretét, hanem bár hü katolikus, kötelességének tartja figyelmeztetni egyháza papságát, hogy a kath. egyház csak addig tartja meg hatalmas pozícióját, míg a műveltség, felvilágosodás és a ker. szelidség követelményei elől el nem zárkózik,* az a negatív erő, melylyel ez utóbbi országgyűlés alsó táblája

* Magyar nemzet története 9. k. 316. l.

kijelenti a felső tálba reactionárius törvénytervére keserű szemrehányások közt, hogy „a 19-ik század szellemével, a tárgy szentségével és a hazai törvényekkel ellenkező, a nemzetre és országgyűlésre homályt hozó törvény alkotásában részt venni soha nem fog,“ * mindezek oly mély nyomokat hagynak a lelkekben, hogy attól fogva a protestánsok iránti érdeklődés, rokonszenv folyvást ébren van, úgy, hogy e meleg érdeklődés mellett már a mindig erősödő szabadság szellemének nem volt nehéz megteremteni az 1844., majd az 1848-ik évi vallásügyi törvény-cikkeket a jogegyenlőség elvei alapján.

Az abszolút korban ismét üldözöbe vett, az 1859. szept. elsején kiadott pátens által alkotmányától megfosztott, törvényen kívüli állapotba helyezett protestántizmus védelmére újra és ekkor utóljára kél fel az ébredező szabadság lelke és segít kivívni annak azt a győzelmet, melylyel a prot. egyházak a teljes megfosztatás állapotából egyszerre, vérrel biztosított alkotmányos jogállásukba helyeztetnek vissza. Mindezek a forradalmi szellem gyors hatását mutatják.

Azon időtől fogva a szabad gondolkozás iránya ismét lefele hajlik, az 1848., majd 1860/61-ben olyan magas szárnyalást vett közgondolkozás retrográd lépésekkel újra rohamosan közeleg a reakcióhoz. Csak 7 év! és az 1868:53. t. c. nemhogy tovább vinné az eszmék természetes fejlődésének útján az 1848:20-ik t. cikket, de ki sem meríti azt; ő maga sem lép fel az önálló, gyökeres változást teremteni hivatott törvényalkotás merész koncepciójának igényével, a mi pedig megvan az 1848:20. t. cikkben, hanem magán viseli, ki is mondja a novelláris törvényfoltozás bélyegét: „addig is, míg a vallásfelekezetek *egyenjogúsága törvény útján* általánosan szabályoztatnék, az 1848:20. t. c. alapján a ker. vallásfelekezetek *viszonosságát* illetőleg rendeltetik.“ — Nos hát az 1848:20. t. c. 2-ik §-a minden bevett vallásfelekezetre nézve tökéletes egyenlőséget és viszonosságot állapít meg, — tehát egyenlőséget egymással, egyenlőséget az állammal szemközt; egyenlőséget javakban, jogokban. És az 1868-ik évi törvényhozás ez egyenlőségnek teljes végrehajtását meg sem kíséri — a protestánsokra nézve; ellenben azon 1868. évi országgyűlés IX. t. cikke a g. kel. szerb és oláh főpapokat állami méltósággá lépteti elő. Ez történik a *tiszta magyar*, az *egyetlen biztos hazafias* egyházakkal, történik a teljes vallás egyenlőséget kimondó 1557-ik évi erdélyi, tordai országgyűlés; történik a protestánsoknak a haza alkotmányos szabadsá-

gáért sok százados vérontása után. — És mert a prot. egyházak javakban, jogokban a kath. és kel. egyházakkal teljességgel nem egyenlők, az 1894-ik évi tul liberális vallásügyi törvények sem az ő javukra, de nyilvánláthatólag kárukra vannak. Végül az 1898:14. t. c. mint szintén csak novelláris foltozás, az 1848:20. t. c. 3-ik §-ának szégyenletes és prot. egyházalkotmány alapelveibe ütköző, azt megtapodó arculcsapása.

„A mór (a protestántizmus a haza nehéz napjaiban) megtette kötelességét; a mór mehet!“

A történetek mindig tanulságot, a jövőre okulást rejtenek magokban. Ez is egy tanulság: A közizlést megrontani, a közvéleményt félrevezetni, a lelkiismeretet elaltatni, jogot, igazságot eltaposni lehet, — de nem bosszúlatlanul és nem örökre. Mindazok a szellemi forrongások, melyekről fentebb szoltam, természetes visszahatások voltak az ultramontán klerikalizmus tulkapásai ellenében. — Ma ez az ultramontán klerikalizmus valósággal dobzódik az emberiség tisztalításának elhomályosításában, a tények elferdítésében, a közvélemény félrevezetésében azon egyetlen, soha fel nem adott célból, hogy a protestántizmust eltapodja, e föld színéről kiirtsa. Mozgósítva a sötétség táborai, előszedve minden kigondolható fegyverek: hazugságok, ámtások szószéken, sajtóban, gyalázása, pizkolása, diszkreditálása a protestántizmusnak és protestánsoknak vad dühvel mindenütt, nálunk is; kiszorítása munkaköztérről, honnan a közvéleményt irányítani, befolyást gyakorolni lehet, a protestáns kiváló embereknek. Munkájuknak ma van is és még hihetőleg lesz nagyobb eredménye. A protestántizmus ma csaknem teljesen le van járva. De egész bizonyossággal hihetjük, hogy a visszahatás most is be fog következni, annál nagyobb erővel, mennél több gyújtó anyagot sikerül felhalmozniok. A bálványimádással hatásos csudatevő képek, szobrok durva tisztelete, az őrző fanatizmus mesterséges szítása bent az egyházban; azonkívül a sok szennyes pizkolódás; az álnok panaszok a katolikusok üldöztetése felől még egy regnum marianumban is; a vad gyűlölet, mely nem akar egy széket ülni egy oly fényes név birtokosával sem, mint Jókai, a kinek jelenléte minden helyre csak fényt áraszt; a nyílt kijelentés, hogy protestáns embert mindenünnen ki kell szorítani, — ezektől előbb-utóbb undorodva fordul el a közizlés, felháborodva a felébredt ker. türelem és ellene fordul azoknak, kik épen a saját pozíciójokat akarják az ilyen eszközökkel erősíteni, védelmére kél ismét a méltatlanul üldözötteknek.

De van két nagyobb jelentőségű körülmény,

* U. o.

a mely egyenesen fe^l jogosit a következtetésre a felől, hogy az emberiség elébb-utóbb meleg rokonszenvvel fordul a prot. vallások felé.

Vannak ugyanis — ma még elég ritkán, szórványosan — biztató jelenségek, melyek arra engednek következtetni, hogy az emberiségnek józan része kezd megborzadni a vallástalanság hitelenség szörnyű következményeitől, a rombolástól, mit az véghez visz nemzetek, az egész emberi társadalomban. És eltekintve kormányférfiaknak a vallásosság szükségét hangoztató konvencionális nyilatkozataitól, nagyon különböző helyekről hallhatunk, olvashatunk beszédeket, elmélkedéseket, melyek nagy meglepetésünkre vallásos dolgokról, Istenről, hitről elmélkednek, a felébredt, felbuzdult hitnek, vallásos érzetnek bensőségteljes melegedésével, istenfélelemmel, alázattal. — Mikor majd a lelki szükség érzete általánosan felébred; az Istenhez való visszatérés egyenes utra fogja vezetni a megnyugvást kereső emberiséget az emberi céloknak szolgáló r. katholicizmustól az egyedül Isten dicsőségét kereső protestántizmushoz, a melynek mind tanításaiban, mind szertartásában, mind egyházi szervezetében egyedül az isteni törvényszerűséget ismeri fel. — Ez az egyik körülmény.

A másik az emberi művelődés jellemében rejlik. Az emberiség előhaladásában ugyanis hova-tovább mindig jobban előtérbe áll a demokratikus elv; ez elv utmutatásai fogják a jövőben irányítani a társadalmak állami, polgári, egyházi társadalom berendezkedését. A demokratikus alapokra helyezkedő emberiség lehetetlen, hogy fel ne ismerje, ennek folytán fel ne használja a protestántizmus és itt már a kiváltképen demokráciát elvü kálvinizmus nemzetfentartó, emberiséget boldogító erejét. Eljön majd valamikor az idő, hogy a nemzetek, *melyeknek Isten még életet rendelt*, be fogják látni, a mit francia államférfi Yves Guyot Franciaországra mondott, hogy mindent elveszítene, ha katolikusok maradnak és mindent megnyernek, ha protestánsokká lesznek. El, hogy a mit gr. Zichy János most még valószínűleg csak mondott,* azt ő és sokan szívből, meggyőződéssel fogják vallani Magyarországon, hogy t. i. „mindenütt e hazában a prot. papság a magyarságnak a terjesztője, a hazafiságnak ápolója, a hazaszeretetnek gondozója és felvirágoztatója“ és ha vallják, le is fogják belőle vonni a konzekvenciát.

A prot. elvek, illetőleg a kálvini iránynak az *egyetemes emberiség* életében még ezentul van jövője. Az emberiség és kebelében a haladást biztosító protestántizmus beláthatatlan időkig

fenmarad. De a nemzetek támadnak és tűnnek. Én, a történeti események megítélésében a teleologikus irány híve, vallom, hogy Isten szab hivatást a nemzetek elé és ő ki is méri a hivatás teljesítésének határidejét. Nem tudjuk, de remegve gondolhatunk arra, vajjon az isteni végzés szerint a magyar nemzet az ő magasztos küldetését a ker. műveltség biztosításában, fentartásában, terjesztésében nem fejezte-e be. De a felől biztosak lehetünk, hogy a magyarság még lehető erősödésének egyik feltétele a protestántizmushoz, illetőleg a kálvinizmushoz csatlakozása. Ennek előkészítésére erőteljes, kitartó munkásságot folytatni nekünk kálvinistáknak, mindnyájunknak sulyos kötelességünk. Csak e munkával biztosíthatjuk, állandósíthatjuk a magunk és a magyarság számára egy jöhető szellemi forradalom kedvező alakulásait.

Irtam Harasztoson, 1900. Husvét hetében.

Nagy István.

KÖZÉLETÜNK.

Egyházmegyei egyházi értekezlet Berettyó-Ujfaluban.

Szép, lélekemelő, még azt is bátran mondhatjuk, meghatározó egyháztársadalmi ünnepnek volt színhelye Berettyó-Ujfalu, ez egyik legnagyobb egyházközsége a debreceni egyházmegyének, május hó 8-án. A debreceni ev. ref. egyházmegye tartotta ugynevezett egyházmegyei egyházi értekezletét. Méltó, érdemes dolog volt ott lenni.

Szóban, írásban hangoztatjuk, hogy református öntudatot, általában protestáns közszellemet kell teremteni; felébreszteni, megerősíteni, sőt megedzeni az együvé tartozás bizony-bizony jelentős nagyságú gondolatát, érzetét. És épen ez a mi lapunk, a melyik irányáért és irányáért sokónknak kedves, ugyancsak hatalmasan forgatja az irótoll-fegyvert, hogy a fenti célt dülőre vigye. Hasznos dolgot mivel: adjon a jó Isten neki továbbra is erőt, kitartást érdemes munkájához. Ha nagyon meg nem szólnának érte, s ha a Nagytiszt. Szerkesztő úr ki nem törülne innen, egy kis kitérést tennék!? Baranyai Lajos püspök-ladányi főjegyző úr a május 5-iki számban egy levelet ír a Nt. Szerkesztő úrhoz, hogy nem látná-e jónak, sőt szükségesnek, a „Debreceni Protestáns Lap“ legalább azon számait terjeszteni, melyek a klerikalizmus ultramontanizmus ellen igazán liberális szellemű védekezéseknek adnak kifejezést. Adj Uram Isten nekünk több ilyen *nótáriust*; na igen, mert hát ő még a régi gárdából való. Vagy tán az ifjabb nemzedék között is találkoznak ilyenek, csak meg kell keresnünk s buzdítanunk, lelkesítenünk őket. Azt mondja aztán Ntiszt. Szerkesztő úr arra a levélre, hogy annak az intencióját kivinni nincs is módjukban, mert minden fillérről számolniok kell, az pedig bizony pénzbe kerülne. Hát hiszen ezt már a Nagytiszt. Szerkesztő úr jobban tudja. Hanem hát nem lehetne azt a célt úgy valósítani meg, hogy időnként azokat a cikkeket, a melyeket az effajta klerikalizmus a Nagytiszt. Szerkesztőség arra méltóknak, megfelelőeknek ítél, egy külön iven, mint például az országgyűlési képviselő urak az ő beszédjeiket szokták,

* 1900. ápr. 2-ikán az országgyűlésen.

vagy egy-egy kis füzetben lenyomatnak s azokat terjeszteni aztán, Hogy az ilyen irások nekünk használnának, állítom; tapasztalásból beszélek. S ha ebben a társadalom anyagi segítségére volna szükség, ott leszek, mert a Baranyai úr eszméje jó s ha csak lehet ne ejtsük el. Hiszen ez nem harcra tüzelés volna, melyről, épen az értekezleten, egyik világi papunk, a kire nézve szintén így fohászokodhatunk: adj Uram Isten sok ilyet nekünk, ugy nyilatkozott, hogy nagyon könnyen Szedanhoz vezetne, hanem igen is lenne a magunk erősítgetése, vagy épen — javunkra — a magunk megszégyenülése, látván azt, hogy ő mily sokat nem cselekszünk, a miket pedig cselekedni legelemibb kötelességünk volna.

De hát közelebb már tárgyamhoz.

Célja hát az egyházi értekezletnek felrészni a szunyadozó, vagy épen a nagy alható Jónás gyanánt mély, de úgy van az, hogy nyomasztó álomba merült prot. társadalmat és pedig cselekedetekkel. Ezt mivel egyházmegyénk, a mikor egyházi értekezletet tart, olyanokat, a milyenről most egyet-mást elakarok mondani.

Délét 9 órára érkezett meg, Debrecen város fogatán, forrón szeretett egyházáért még mindig fiatal hévvél lelkesedő agg püspökünk, kerületünk bizony arra termett főgondnokával, a város alatt levő Bácsó hidjánál felállított csinos diadal kapun át, harangzúgás között. A határban banderium hosszú kocsisor várt reájok, az igazán várva-várt vendégekre, a hol Bölönyi György főszolgabíró buzgó hitsorsosunk üdvözölte őket, a templom előtt épített s ezzel a felirással ellátott diadalkapunál pedig: nekünk Te vagy, Zih Sándor helybeli lelkész. mire püspök úr meghatottan válaszolt. Innen, fehér ruhás leányok sorfala között a parokhiára mentek, a hol érdemes és szeretett esperesünkkel és egyházmegyei gondnokunkkal élükön az akkor már szép számmal összegyülekezett lelkészek fogadták. Hadd mondjak el itt valamit! Diák, theologus kongresszus: a mi püspökünk, főgondnokunk ott van; egyházmegyei értekezlet: a mi püspökünk, főgondnokunk, a mint egyik tósztozó mondá: a kellemetlen idő dacára is eljön közibünk. Hát kell ehez több szó, magyarázat? Igazán vezérek ők. A jó Isten áldja, segítse meg őket vezérkedésükben! Mi meg azt mondjuk nekik őszinte szívvel: Köszönjük!

Hogy milyen hatással van ez még más felekezeti sőt nemzetiségű polgártársainkra is, ha a mi fejünk el-ellátogatnak közzénk, bizonyítja az, hogy egy izraelita ilyen nyilatkozatot tett: ünnep van most Ujjfaluban, itt van a püspök.

10 órakor megszólaltak az Isten házára hívó harangok s mi püspökünk és főgondnokunk vezetésével a már akkor szorongásig zsúfolt templomba mentünk, a mikor felzendültek az orgona hangjai, majd az elhelyezkedés után olyan meghatóan emelkedett ég felé: Jövel szent Lélek Ur Isten; melynek első versét fennállóra, két versét pedig a predikáció előtti ének gyanánt énekeljük. Az éneklés elhangzása utau Biber József esztári lelkész, egyházmegyei jegyző ment a szószékbe s imádkozott szívből szívhez buzgóan és tartott Luk. 11, 23. alapján: a ki velem nincs, ellenem van, külső alakjára, mint belső tartalmára nézve hatalmas egyházi beszédet, mely mindvégig lebilincselte a különböző felekezeti hallgatóság figyelmét. Valóban nagy szónoki hatással adta elő egyházi beszédét, melyben nemes egyszerűséggel, világosan, megkapóan alkalmazott bibliai idézetekkel mutatta fel Isten országát és hogy ennek az Isten országának nemcsak a cégéres bűnösök az

ellenségei, hanem és e mi időnkben különösen azok, kikről Idvezítőnk ezt mondhatja: a ki velem nincs, ellenem van t. i. a se hév, se hidegek, a közönyösek, pedig hát nekünk mindnyájunknak munkálkodnunk kell Isten országáért; mert királyi papság vagyunk. Munkálkodnunk Krisztus által Krisztusért. És épen ez lesz már a gyógyító szer ama nagy betegségünk a közöny ellen. Kijövére 1. Dics. 7. és a CXXII. Zsolt. 3 versét énekeljük, mely után főt. püspök úr és mélt. főgondnok úr a lelkészekkel és másokkal a parokhiára mentek.

Egy óra negyed múltán ismét visszamentünk a templomba, hol még mindig nagy közönség várakozott, hogy tulajdonképeni egyházi értekezletünket megtartsuk. Az Urasztala körül püspök, főgondnok, esperes egyházi gondnok értekezleti jegyző és a két értekező urak foglaltak helyet, mi után Nt. Dávidházy János esperes úr, mint az értekezlet elnöke, a töle megszokott tartalmas beszéddel, ékesen szólással nyitotta meg a gyűlést, üdvözölvén kerületünk vezéreit. A megnyitás után, egyházmegyénknek régi, oszlopos tagja, tanácsbírója Bernáth István cáfolta meg azokat a politikai lapokban megjelent alaptalan vádakot, melyek bennünket protestánsokat ujabban méltatlanul értek. Ezután Szabó József, bárándi lelkész tartotta meg alapos tanulmányozásra valló, igazán ügyesen, nagy tudással kidolgozott értekezését. „A socialismus a keresztyénség szempontjából cím alatt, melyet érdeme szerint, csakugyan feszült figyelemmel hallgattunk mindvégig. Szólt a socialismus keletkezéséről, melyben kimutatta azt, hogy annak szülője a vallástalanság, a jó Istenben, mint gondviselő Atyában s a fáradságos munka tisztességében és boldogító voltában vetett hitnek megingása. Szólt a socialismus céljairól, ábrándozásairól s végül arról az orvosságról, mely a socialismus tanaitól beteg lelkeket képes lesz meggyógyítani. És ez a vallás, az isteni gondviselésben való hit. De ezt a vallást értse meg ám a világszerint való gazdag is: Szegények mindig lesznek veletek s a kinek több adatott, attól bizony több követeltetik a könyörületesség munkájára nézve is. Igen szépen, meglepő összefüggésben fonta egyik részt a másikba s nagy következetességgel mutatott rá, hogy a gyógyításra más mód, más eszköz nincs, mint a vallás, a vallásos meggyőződésnek, az Istenben való hitnek ápolása a lelkekben és nem az erőszak; mert a socialisumnak eszméi vannak, már pedig eszméket csak eszmékkel, elvekkal lehet meggyőzni. Vannak-é, lehetnek-é alkalmasabb eszmék, igazságok mint a Krisztuséi. Az általános tetszést a lelkesen előadott értekezésre nézve az egyakaratólag felhangzott éljenzés tanúsította. Ezután elnök úr értekezleti gyűlésünket bezárta.

A templomból kijöven, a lelkészlakon püspök és főgondnok urak előtt az egyházmegye, főszolgabíróság, községi elöljáróság, egyházmegyei tanítóóság, helybeli egyház, tüzőltó egyesület, izraelita hitközség iparosok testülete stb. tisztelgett, mely után a városháza dísztermében közebedre gyűltünk, a hol a mint az már másként nem is lehet, dehát jól is van az úgy, lelkes felköszöntők hangzottak fel; Esperes úr királyunkra mondott szíve mélyéből fakadt szép feiköszöntőjét állva hallgattuk meg. Bernáth István, a régi nagy időkre való visszaemlékezéssel főt. püspök urat, Nadányi Miklós jól átgondolt formán felköszöntőjével mélt főgondnok urat, Szele György az ő megnyerő, lebilincselő szónoknával a három szereplőt, Szűnyogh Szabolcs a lelkészeket, főt. püspök úr Szűnyogh Szabolcsot, Veress Bálint a tanítóóságot, Fodor Sándor az újjfalusi polgárokat éltette. Kedves hatást tett Bölönyi György főszolgabíró

főispán úrra mondott felköszöntője, melyben ígéretet tesz, hogy a főgondnok úr nemes példáján is fellelkesülve ezután még fokozottabb mértékben igyekeznek a valláserkölesi élet erősítésén.

Az értekezleten egyházmegyénk papsága *majdnem* teljes számban megjelent, mint az egyházmegye tanítósa is, más egyházmegyéből a sasi, váncsodi, szentmártoni lelkészársunk, több vidéki jegyző, a szomszédos községekből több polgár, így különösen Esztárból, hogy szeretett lelkészeket ezen a szép ünnepélyen is hallhassák prédikálni. Szép dolog!

Világi előkelőségeink közül, a már említettek kivül: Fráter Barnabás, Szilágyi Jenő, Tardy Sándor, ifj. Mórócz Pál, Tardy György, Habókay József, Réty Kálmán, Kovács Lajos stb. más egyházmegyéből: Csapó Dezső, Csapó István, Leszkay Gyula, Leszkay János stb. jelentek meg. Hát csak méltó volt résztvenni ezen az értekezleten is. Csak erősítsük a prot. öntudatot, annak érzetét, hogy mi a magyar prot. egyháznak vagyunk tagjai, hogy mi nem lehetünk igazán protestánsok s még szorosabban reformátusok, hogy édes hazánkat ne szerssük. Hazánknak szeretete meg arra kötelez minket, hogy jó reformátusok legyünk. Az egyházmegyei értekezletek s más efféle gyűlések igen alkalmasak arra, hogy az ilyen gondolkozást, tudatot érzést fölélesszük, ébrentartsuk, megerősítsük, megedzük.

És most ezen a helyen is megköszönjük a b.-újfalusi egyháznak, presbyteriumának, tevékeny fiatal lelkészének, gondnokainak, tanítóinak általában pedig a polgárságnak a szíves vendéglátást. Virágozzék ez a sokra hívatott egyház szeretetben, békességben, egyetértésben mind az időknek végéig!

..... nt.

A reform. nőegyletek kötelező megalakításáról.

(Indítvány a felső-szab. ref. egyházmegye közgyűlésén.)

A felső-szabolesi ev. ref. egyházmegyének a folyó év ápril. hó 24-én Nyíregyházán megtartott rendes közgyűlésén a *ref. nőegyletek kötelező* megalakítása tárgyában tett indítványomat a közgyűlés elfogadta s a részletek, nevezetesen egy minta alapszabálynak s abban a ref. nőegyletek ügy- és hatáskörének kidolgozására, de különösen az egyházközség szervezetébe leendő öszhangzatos beillesztésére Görömbey Péter esperes elnöklete alatt egy öt tagú bizottságot azon útasítással küldött ki, hogy munkálatáról az öszi közgyűlésnek jelentését megtegye.

Bár a közgyűlésen indítványom indokolását a tölem — laikustól — kitelhető részletességgel előadtam, vagy legalább előadni igyekeztem, mindazáltal az ügynek szeretett egyházmegyénk jólétére végeredményében és hatásában rendkívüli fontosságára való tekintetből a nt. Szerkesztőség engedelmével, ezen lapok hasábjain is feltárni óhajtom amaz okokat, amelyek — szerintem — a ref. nőegyleteknek minden anyaegyházunkban kötelező megalakítását nemcsak javallják, de elkerülhetetlen és halaszthatatlan kötelességünk közé sorozzák.

Lehetséges, hogy más, vagyonosabb, népesebb egyházközségekből álló egyházmegyékben mások, talán kedvezőbbek az egyházi viszonyok, mint itt nálunk a felső-szabolesi egyházmegyében, hol a szocialis bajok nemcsak egyházi, hanem más-más, de különösen gazdasági téren is hovatovább sűrűbben és válságosabb alakzatokban jelentkeznek s a legszembeötlőbbben a sűrű kivándorlásban s egyházközségeink rohamos gyengülésében nyilvánulnak meg.

Amint egyházi lapjainkban megjelent időszakos esperesi jelentésekből olvastam, örömmel látom, hogy a felekezetünk által hosszú időközön át jóformán, csak mellékesen, vagy alig gondozott „szegény ügy“ az egyházmegyéknek hovatovább fokozottabb gondoskodásának a tárgyává lesz. Óhajtható is, hogy azon helyeken, hol felekezetünket vagyonosabb néposztályok alkotják, ott maga az egyház és pedig presbyteriumai útján lehetőleg „szegény alap“ összehozása által gondolják az annyira fontos szegény ügyet, hogy ez által felekezetünk is nemcsak formalisan, hanem valósággal a bölcsőtől a koporsóig kísérhesse és jóságos gondoskodását az ő tagjaival éreztetvén; a más felekezetbeliekre is vonzó és felemelő hatást gyakoroljon.

Azonban nálunk itt Felső-szabolesban mások a viszonyok, más a helyzet!

A mi egyházközségeink legnagyobb része szegény volt, furbéres községek csekély vagyonu lakóiból állanak. Egyházaink maguk is szegények, úgy hogy nem egy helyen az egyházi adó az állami köztartozásoknak 150 %-át is meghaladja s legtöbb helyen a községek közigazgatási előjárásai sincsenek abban a helyzetben, hogy a napról-napra követelőbben fellépő pauperismussal szemben eredményes működést fejthetnének ki.

Ilyen viszonyok közt egyházaink presbyteriumai az egyh. törv. 27. §-ának 7-ik pontjában részletesen felsorolt köteleységeiket, vagyis a „szegény ügy“-et, vagy egyáltalában nem, vagy csak oly csekély mértékben gondozhatják, hogy ez a gondoskodás jóformán csak üres formalitásnak vehető, mert azt hiszem senki sem fogja komoly segélyezésnek tekinteni azt a 20—30 koronát, mit egyházaink ezen a címen évi költségvetésükben elszámolnak.

De nemcsak a presbyteriumok segélyezésének *mértéke* hanem a segélyezés *módja* is erős kifogások alá esik.

Ki, vagy kik teljesítik ez idő szerint az árvák, elhagyott betegek, elaggott, munkaképtelenek, szóval a segélyezésre szorult egyháztagoknak a gondozását?

Legtöbb helyen maga az egyház gondnoka, vagy az e. t. 98—100 §§-ai értelmében e célra megválasztott peresbterek. Tehát *férfiak*, kik a legtöbb esetben maguk is nehéz gondok által, a megélhetés és családfenntartás gondjaival terhelten, ezen feladatukat legtöbbször egymaguk és mellékes feladatként, tehát csak felületesen tessék-lássék módjára teljesíthetik, ha ugyan egyáltalában teljesítik.

Innen van aztán, hogy az árvák gondnoka a valódi, a titkos és szemérmes szegénységről tudomással sem bírhat és presbyteriumaink felől sok titkos, szemérmes szegényünk még az esetben is bizvást éhen halhat, vagy a téli hidegekben megfagyhat, ha különben a presbiteriumnak az anyagi segélyezés módjában lenne is.

Pedig, hogy a „szegény ügy“ beható gondozása általában, de különösen nálunk magyar kálvinistáknál mennyire fontos kulturális egyháztársadalmi feladat, ezt e helyen még csak említenem is felesleges. Papságunk minden tagja bizonyára nemcsak tudja ezt, hanem a „szegény ügy“ nek országszerte máig is rendezetlen voltát súlyosan *érzi* is. Hiszen köztudomású dolog, hogy a helybeli szegények is első sorban a szegény kálvinista paphoz fordulnak segélyért, bizonyára úgy gondolkozván, hogy „ez tudja, ez ösmeri a szegénységet — *praxisból!*“ Az országszerte kóborló szegények pedig, mint a vándor madarak a világító tornyot, oly bizonyossággal keresik fel a csillagos toronyok alján,

a szegényt üres kézzel, vigasztaló szó nélkül elbocsátani nem szokott szegény kálvinista papokat.

Szegény kálvinista papok!

Hát egyháztársadalmunk szervezetlen volta s a „szegény ügy“-nek országosan szervezetlen volta miatt is nektek kell meghoznotok az anyagi áldozatot, épen nektek, kik magatok is a legtöbb esetben már állami segélyezésre szorítottatok!?

De lássuk csak ezeknek a felső vidéki, falusi kálvinista papjainknak a változott társadalmi viszonyok közti *mai helyzetét*.

Kétségtelen, hogy nemzetünk társadalmának, szervezetének hátgerincét, vezető elemét képezett birtokos középosztályunk — egy-két hirmondó kivételével — elpusztult. A helyökre jött „új földesúr“ bár magyarul is beszél, a mi érdekeink iránt, *idegen* s egyáltalában nem alkalmas arra, hogy a „régik“-nek az „igazi ur“-nak a helyét pótolja és betöltse azt az irt s elfoglalja a pap és nép közt, mintegy önként kínálkozó tekintélyes közvetítő szerepet, mely míg egyrésztől a papi és egyházi érdekeknek rendíthetlen támogatója, ugyanakkor más oldalról az egyház ügyeinek intézésével járó súlyos felelősségben a papnak részese, osztályosa, támogatója, az anyagi áldozatban pedig jó példával előjáró, *zászlóvivője* népünknek, az egyszerű jó falusi népnek jóra vezérlő szelleme volt!

Sajnos, csak — *volt!*

Most községeinkben egyetlen mindenható „Ur“ van, ki senki más, mint a megyei, állami községi ügyek omnipotense, a mindenért felelős, mindent végző, komoly munkára rá nem érő: *községi jegyző*, aki az állami anyakönyvezés és polgári házasságnak törvénybe iktatása óta — sajnos — társadalmi téren nem segítő társa, hanem sok helyen már anyakönyvvezetői állásából kifolyólag is ellenlábas a papnak, akiben nem a papot, de — elég helytelenül — egy vetélytársát látja. Szomorú, de *való!*

Az annyira fontos cura pastoralis gyakorlásában és ezzel összefüggő egyháztársadalmi feladatok megoldásában a falusi kálvinista papnak ez idő szerint nines is. más támogatója, mint *erős, rendíthetlen hite* és egy gyöngé, feladata magaslatán nem álló s jóformán csak formalitásokat végező presbytériuma.

Avagy utaljak-e az egyházi lapjaink és folyóiratainkban gyűléseinkben, annyiszor felpanaszolt *lélek-vadászatnak* sikeres megakadályoztatására, anélkül, hogy — összefoglalva az eddig felhozottakat — rá ne mutassak egyháztársadalmi szervezkedésünknek hiányaira és e téren történt hátramaradottságunkra? Hiszen már maga az általánosan beismert tény, hogy egyházközségeinkben erős, mindent átható *kálvinista közszellem nincsen*, továbbá, hogy egyházi életünk templomainkon kívül csak gyűléseinken és az erről kiadott hirlapi értesítésekben nyilvánul meg: kétségtelenné teszik azon állításom elfogadható voltát, hogy *egyházközségi szervezetünk az erősen megváltozott egyházi és társadalmi viszonyainknak többé meg nem felel*, a mai viszonyokhoz képest újabb intézményekkel pótlandó.

Gondoskodnunk kell tehát olyan egyháztársadalmi szervekről, mely újabb szervek a régi keretek megbontása nélkül azokba beilleszthetők. Ezen szerveknek lehetőleg *általánosaknak* tételes egyházi jogunk szerint *szervezetteknek* és végül *kötelezőknek* kell lenniök.

Ilyenekből ajánlom én „*a ref. nőegyleteket!*“
Hogy ezen meggyőződésemmé vált nézetemmel

nem állok elszigetelten, ennek bizonyosságául hivatkozom a „*Prot. Szemle*“ folyó évi 2. füzetében Mayer Endre theológiai tanár „*Mire van szükségünk*“ cím alatt megjelent kitünő fejtegetéseire:

„Ha hazánk társadalmi viszonyait vizsgáljuk, a legkülönbözőbb jellegű áramlatok közt: csupán egy hatalmas s a társadalomban minden más irányzatot és törekvést elnyomó hatalommal találkozunk és ez a római katolicizmus erős szervezete, a mely nemcsak a papi hatalomban nyilatkozik, hanem főleg azokban a különböző címek és nevek alatt létező egyesületekben s intézményekben, a melyek a pápás egyházat oly nagyon jellemzik.“

„Alig képzelhető egy-egy vallásos út, melynek megvalósítására nem alakultak volna vallásos egyletek: Mária Mártha oltár legény-egyletek, dalárdák stb. stb.“

„Századunknak azon jelszavát, hogy az egyesülésben van az erő, tán senki sem értette meg annyira, mint a róm. katolikus egyház. És joggal teszi, ha látja, hogy terjedésének és erősülésének hasznára válik!“

És végül azt hiszem, hogy *Máthé* evangelista után helyén idézem itt *Idvezítőnknek* az „*ellenség*“-gel szemben való viselkedésére vonatkozó ama szavait: „*És, ha téged egy mértföldnyire kényszerít elmenni, menj el vele kettőre!*“

Hogy ellenségeink mit tettek megrontásunkra a múltban és mit, mit nem tesznek a jelenben? Az valamiként eddig, úgy ezután is csak hadd maradjon az ő becses lelkiösmeretükön. De hogy még saját embe-reink is, azok a kik egyházi ügyeinkkel, mondhatnám csak sátoros ünnepoken, tehát felületesen foglalkoznak, hogy saját felekezetiünkbeli világi férfiak is felületesen itélik meg papjaink helyzetét és mint nem régen egyik politikai élclap verselőjeként Kozma Andor cselekedte t. i. hogy minden egyházi bajainkért papságunkat hurcolta pellengére, ez a körülmény — sajnos — nem papságunk ellen, hanem ellenünk a világiak tulnyomó részének az egyházi ügyekben fentforgó közönyösségéből eredt nagyfokú tájékozatlanságának az eredménye és nyilvánosságra került súlyos bizonyítéka annak, hogy papjaink a mai válságos viszonyok közül való kibontakozás munkájában első sorban ismét csak saját erőiknek fokozottabb kifejtésére számíthatnak.

Azért hát ne panaszkodjunk tovább, hiszen láttuk és látjuk napról-napra, hogy panaszaink sok esetben süket fülekre találnak, több esetben még saját hitsorsosaink részéről is félreértetnek, minket szeretett egyházunk hűségeseit pedig inkább lehangolnak s a folytonos panasz és panasz, csak elkedvetlenedést szülhet.

Hagyjunk fel tehát a további panaszkodással. Hiszen akinek már volt füle a hallásra, az már bizvást meghallhatta s tudhatja panaszainknak egész sorozatát. Süketeknek, érzéketleneknek pedig miért panaszkodnánk továbbra is. Ezzel csak egyházunk munkásainak önbizalmát csökkenthetnénk.

A mai válságos időben egy sikeresen végrehajtott *cselekedet* és tett, többet ér, nagyobb bizalmat szül, mint bármily ékesen elhangzott jeremiád!

Munkára tette fel!

„A szó: az csak asszony; a tett: férfi! És nekünk, szeretett egyetemes egyházunk szőlőkertjeinek mélyebb megmunkálásához — igaz — már az asszonyokra, a kálvinista asszonyainkra is szükségünk lett, de én hiszem, hogy lelkes asszonyainkat, ha ezen nemes, lélekemelő munkába „*a ref. nőegyletek*“ kereteiben beállíthatjuk, akkor velük, mellettük, versenyezve a vi-

lági férfiak sem maradhatnak el s áldott nyomdokaikon elmaradhatatlanul fog felvirúlni a *tettek* eredménye, a *siker*!

Elég volt már a „szabadságból“, tehát tanuljunk meg magunknak *parancsolni*!

Elég volt a „puha békességből“, tehát fogjunk hozzá *komolyan dolgozni*!

De elég legyen már a *panaszkodásból* is, mert itt az ideje: *Tenni, tenni és — ismét — tenni!*

Somlyódy István,

a felső-szabolcsi ev. ref. egyhm. világi jegyzője,
tiszaújvárosi járásbíró.

Egyházkerületi közgyűlés.

A tiszántúli egyházkerület tavaszi közgyűlése a tárgysorozatban feltüntetett fontos, egyházi közéletünket oly közelről érdeklő ügyekhez méltó nagy érdeklődéssel ült össze május hó 16-án Kiss Áron püspök s gróf Dégenfeld József egyházkerületi főgondnok elnöklése alatt.

Kiss Áron püspök buzgó imádsággal nyitotta meg a közgyűlést, Isten áldását kérve annak munkálkodására.

A múlt őszi gyűlés óta történt eseményeket magában felölelő tartalmas s emelkedett hangú püspöki beszédében több oly jelenséget mutat, melyek egyházi életünket olyan mélyen érdeklik. Azon súlyos terhek érzete mellett, melyek a protestánizmusra nehezednek, kellemes hatással volt egy püspöknek ama szilárd hite, hogy a protestáns egyetem eszméjének elébb-utóbb meg kell valósulnia egyházunk dicsőségére.

Beszéde végén a fájdalom érzetével emlékezett meg azon veszteségekről, melyek több kitűnő férfiaink halálával érték egyházunkat. Az elhalálozottak közt van: Csernák István esperes, Krüszely Bálint m.-szigeti jogtanár, s Menyhárt János debreceni theologiai tanár, kiknek emléke jegyzőkönyvileg is megörökítettett.

Aztán a megalakulás s a tagok számbavétele következett.

Egyházunk igen sok kitűnősége jelent meg. Az esperesi karon kívül: Zsigmond Sándor s Ujfalussy Béla főjegyzők. Aztán Tisza Kálmán, Horthy István főrendiházi tag, gr. Ráday Gedeon, Ritoók Zsigmond, Zsigó Endre, gr. Dégenfeld Sándor, Domahidy Elemér, Genci Albert, gr. Tisza István, Padrah Sándor, dr. Hajnal István, dr. Baksa Lajos, Fráter Barna, ifj. Szunyogh Bertalan, Szunyogh Szabolcs, Domahidy István, Juhász Mihály, Rásó Gyula, Széll Ákos, Kallós Tivadar, Dóczi Imre, Márk Endre, a főiskolai szakok igazgatói stb.

Elmaradásukat igazolták: György Endre s Szeremley Sámuel. Sajnálattal tudomásul vétetett.

A folyó ügyek közt első volt Zsigmond Sándor főjegyző jelentése arról, hogy Izsák Dezső a szatmári egyházmege gondnoka s konventi képviselő ezen állásairól lemond, s bucsut vesz az egyházkerülettől. Fájdalmasan érintette az egyházkerületet ezen visszavonulás, hiszen ő benne az egyház egyik buzgó s lelkes munkását látja távozni.

A szatmári egyházmege új gondnokaként Szegedi Antal mutatkozott be, kit Kiss Áron püspök üdvözölt ezen minőségében.

A következő pont alatt az egyházkerület bizottságot küld ki az Andaházy—Szilágyi intézeti számadás felülvizsgálására s a gyűlés folyamán elrendelt szavazatok összeszámlálására.

Tárgyaltattak a folyó év ápril 24-én tartott con-

venti ülésről áttett ügyek. Többek közt föl hívja a convent az egyházkerület figyelmét arra, hogy hasson oda, miként ne csak a vallástanárok, hanem a többi gymnasiumi tanárok is ápolják a református szellemet. — Tudomásul vétetett.

Fontos kérdés volt a Budapesten felállítandó protestáns theologiai facultásnak az egyetemen leendő létesítésének kérdése. A kérdés jogos és igazságos voltát a convent elismerte, s felszólította az egyházkerületet idevonatkozó határozati javaslatának megtételére. A határozati javaslat elvben ugyan pártolja az eszmét, de annak kivételét nem tartja czélszerűnek. Különben is megfontolandó, hogy ezen theologiai facultus fölállításával nem teszünk e kárt meglevő theologiai tanszakainknak. A körültekintést igénylő kérdés a theologiai tanári karnak adatott ki véleményezés végett.

Az egyetemes convent a dunántúli egyházkerület indítványát az államsegély felemelése tárgyában magévá tette s felszólította a tiszántúli egyházkerületet is ez ügyet illető határozathozatalra. Mivel azonban az alapos megvitatást igényel, egyházkerület a határozatot elhalasztotta.

Az adózási reform keresztülvitelét az egyházi adózási birtokaránylagosságának az egész vonalon való keresztülvitele után tartja lehetők az egyházkerület; az egyházi adóterhek csökkentésére szánt 14.000 koronának tőkésítését határozta, mivel a selgelyosztás megkezdését kellőleg előkészítve még nem látja.

A miniszter leiratára a lelkészi fizetések kiegészítéséhez szükséges állami segélyek letéthyelyül a debreceni kir. adóhivatalt jelöli meg az egyházkerület. E tárggyal kapcsolatban határozott, hogy halál esetén a lelkész özvegye s árvája, míg a helyettes vagy új lelkész ellátásáról gondoskodik, huzza a fizetést kiegészítő államsegélyt.

Olvastattott az egyházkerületi pénztárnok 1899. évi számadását felülvizsgáló bizottság terjedelmes jelentése, mely Rózsa Sándor pénztárosnak a felmentvény megadta.

A felsőszabolcsi egyházmege Nyiregyházán felállítandó felsőbb leányiskola és internatus berendezésére egyszersmindenkori összeget s 10 éven át az internatus felépítésétől számítva ezer-ezer koronát szavazott meg a kerület.

A zoltárbizottság nevében Kiss Albert s Komlóssy Artur tesznek jelentést az utolsó tíz év zoltárforgalmáról; ez idő alatt elkelt: nyolcadrét zoltár 44,800 drb, tizenhatodrét 48,090 drb, negyeddrét zoltár 696 drb. — Szükség van új zoltárok nyomására s az elnökséget utasította az egyházkerület az intézkedések megtételére. A bizottság ajánlja a zoltárák tetemes leszállítását s kívánja, hogy lelkészeknek s tanítóknak ugyanazon százalék adassék, mint az egyházkerületi népiskolai tankönyvkiadványokból addig adatott. Kerület a zoltárok elárúsításával Eperjessy István debreceni könyvkereskedőt bizza meg.

A következő szám volt: Jelentés a „Révész Imre emlék“ felhasználása tárgyában. A jelentés felölelte azon javaslatot, melyet a múlt év őszi közgyűlése megbízásából az egyházkerületi elnökség, Balogh Ferenc indítványtevővel s Révész Kálmán kassai lelkész-esperessel ezen egyházkerület ele benyújtott, mely javaslat megállapítja néhai Révész Imre munkái megjelenésének sorozatát, a művek tartalmát s a tulajdonosi jogviszonyt. Az egyházkerület határozta, hogy ezen javaslat, a meny nyiben Révész munkái a Prot. Irod. Társaság által adatnak ki, megküldessék a többi ref. és evang. egy-

házkerületekhez is, hogy azok meghallgatásával egy év leforgása alatt újabb határozati javaslat adassék az egyházkerületi gyűlés elé.

Az egyházkerületi missiói bizottság jelentésére vonatkozó határozati javaslatot egyházkerület elfogadta.

Vörösmarthy Mihály születése 100 éves fordulója alkalmával Székesfehérváron rendezendő ünnepélyre való meghívást egyházkerület köszönettel fogadta. Thaly Kálmán ajánlkozva, hogy az ünnepélyen részt fog venni, az egyházkerület úgy őt, mint azon egyházkerületi tagokat, kik az ünnepélyen részt vesznek, a kerület képviselésével bizta meg.

A múlt őszi egyházkerületi gyűlés határozataiból kifolyólag Kiss Áron püspök megkereste a szatmári s egri r. kath. püspökségeket a t.-szentmiklósi és szatmári zárdába, az apácákhoz járó reform. növendékeink vallásos oktatása körül felmerült panaszos ügyben, hogy t. i. növendékeink a r. kath. vallástudományból nyerne oszta lyzatot.

Az egri püspök a megkeresésre nem válaszolt. Meszlényi szatmári püspök azonban határozottan kijelenti, hogy a zárdába reform. pap hitoktatóként be nem bocsátható, azonban arra ügyelni fog, hogy ref. leánynövendékek vallás-tudományból illetékes lelkészektől nyert osztályzattal mehetnek felsőbb osztályba. Egyébiránt nyilatkozata szerint a panaszra konkrét eset nincs, ily esetnek pedig jövőben történendő előfordulása a püspökhöz bejelentendő.

Tudomásul vétetik.

Az egyházkerületi missiói bizottság jelentésére vonatkozó határozati javaslat elfogadott.

A vallás és közoktatásügyi miniszter leirata tudatja, hogy újlag 45 tanítói állomás kapott államsegélyt s 25 tanító megfelelő korpótléket. Köszönettel tudomásul szolgál.

Oláh Gyula „Az ember és egészség“ c. munkáját egyházkerületi iskolai segédkönyvül megvételre ajánlja az iskolai hatóságoknak.

Elfogadja egyházkerület a fűvészkerti számadás tárgyában szóló jelentést.

A következő tárgy volt a tanítói képességi vizsgákra vonatkozó jelentés. Az ezen vizsgára jelentkezők közül oklevelet nyert 13, és pedig kitünő oklevelet 4. Jelentés tudomásul vétetik.

Hajdu Zsigmond püspöki titkár a debreceni viszonyokra való tekintettel, fizetésének 400 koronával 1901-től leendő emelését kéri. A határozati javaslat, mely a fizetést megadja, egyhangulag elfogadtatik.

Tárgyaltattak az esperesi kar előterjesztései.

A tanítók, de egyszersmind a gymn. tanárok választására 8 pontot készített az esperesi kar, melyet az egyházkerület elfogadott.

Az egyházi adó s hasonnemű tartozások behajtására vonatkozó előterjesztését az esperesi karnak a convent elé utalja a közgyűlés.

A vakokat segítő egyesület támogatásáról akként intézkedik egyházkerület, hogy e célra évenként a közpénztárból bizonyos összeg ajánltassék föl.

Az egységes liturgia s ezzel kapcsolatban a debreceni lelkészi karnak az urvacsorai szertartás meg rövidítése tárgyában tett indítványára vonatkozólag egyházkerület úgy véli, hogy ez ügyben csak előkészítő szerepet vihet, minden változtatás pedig az egyház törvényhozó testületét, a zsinatot illeti. Egyébiránt egyházkerület abban semmi akadályt nem lát, hogy a hosszú urvacsorai beszéd elhagyásával — különösen

népes gyűleletben — egyszerűen utalás történjék az alkalmatosságra, mely esetben az urvacsorakiosztatik.

Gáspár L. makói s. lelkészi minősítvényének emelése egyházi törvénybe ütköztvén, mely törvény világosan kimondja, hogy a minősítés megállapítása az egyházkerületi elnökség tiszte, az ügyet, mint a közgyűlés elé nem tartozót, elútasítja.

Hosszas vita indult meg a népiskolák államosítása tárgyában. A vita itten visszatükrözte ama méltó aggodalmat, mely nemcsak egyházi, de világi férfaink keblét eltölti akkor, midőn látjuk, hogy népiskoláink egymásután dőlnek az állam karjába. E tapasztalat szomorú képét rajzolja a jövőnek.

A bátyui s badalói egyházak államosítására vonatkozó határozati javaslatot egyházkerület elfogadta. A többi egyházakra nézve pedig Tóth Kálmán debreceni lelkész s majd Tisza Kálmán indítványa alapján határozatul óhajtja egyházkerület egyszersmindenkorra kimondani, hogy az egyházkerület csak is abban az esetben veszi tárgyalás alá az államosításra vonatkozó szerződéseket, ha azt az egyházmegye fölterjesztette a következő két elv szigorú alkalmazása után: az illető egyház föltétlenül rá van szorulva az államsegélyre s az ezt igazoló adatokat s bizonyítványokat heterjeszti. Különösen ellene van közgyűlés azon szerződési pontnak, hogy valamely egyház örök időre lemondjon iskola állítási jogáról. Határozott idő kitűzését nem látja ugyan jónak, de mindenesetre beveendőnek tartja az állammal kötött szerződésbe a jogot biztosító tételnek a fölvételét: iskoláját átadja addig, mig iskolát föntartani saját erejéből képes lesz.

Ezzel a délelőtti gyűlés véget ért. Délben a Bika-szálloda disztermében egyházkerületi főgondnok által adott gazdag terítékű ebéd volt, hol a szebbnél-szebb toasztok nem hiányoztak.

Délután 4 órakor az Andaházi-Szilágyi-intézet ügyei kerültek tárgyalás alá.

Zsigmond Sándor főjegyző olvasta az intézet gondnokának évi jelentését.

Örömmel veszi tudomásul közgyűlés, hogy az intézet a súlyos anyagi veszteségek után a fokozatos javulás útján van.

Ugyancsak Zsigmond Sándor olvasta a megüresült három intézeti helyre folyamodók adatait. Folyamodnak: Tóth Kálmán, Katona Ferenc, Balkó Lajos, Kovács Gyula és Kovács Károly. Az egyházkerület titkos szavazás útján a három előlirtat vette föl az intézet tagjai közé, Balkó Lajost azonban csak azon föltétellel, ha mult évi tanulmányait igazolni tudja, mert különben a gymnasiumi tanulók közzé fel nem vehető. A két utóbbit pedig előjegyezte közgyűlés. Ezzel a délutáni közgyűlés véget ért.

(Vége köv.)

J. L.

Vallástanár — igazgató.

A legutóbb tartott konvent a marosvásárhelyi, h.-nánási és a karcagi gymnasiumok államszerződés tervezetét nem terjesztette fel pártolólá a miniszteriumhoz, mivel a vallástanárokat a többi rendes tanároktól megkülönböztetik; a mennyiben kizárják az igazgatói tisztt viseléséből, ha külön tanári oklevelet nem szereztek. A konvent emez állásfoglalása következtében a fent nevezett iskolák régóta táplált reménysege, melynek megvalósulását olyan közel látták, jó ideig csak reménység marad; egyik-másik talán meg

is akasztódik fejlődésében, de másfelől egy régtől fogva vajudó kérdés élére van állítva és megoldásra jut. Talán a haszon, mit a szerencsés megoldás magával hoz, fel fog érni azzal a hátramaradással, melyet az illető iskolák érdekeikben szenvedtek.

El kell döntenünk a kérdést, hogy a vallástanár képesítése egyenlő fokú-e a többi tanárokéval és így megilletik-e mindazon jogok, melyek a rendes tanárokat. Mert hogy a vallástanárok jelenlegi helyzete az állami és a protestáns iskolákban tarthatatlan, hatásuk az ifjúság erkölcsi életének vezetésére nagyon csekély, az annyira ismert dolog, hogy a közelmúltban épen ezen okok miatt indított volt meg néhány állami tanár egy mozgalmat, melynek célja volt a vallástanítást a gymnasiumi rendes tantárgyak közül törölni. A kath. gymnasiumokról nem szölok, ők ismerik annak a tanszéknek a fontosságát s érdeme szerint becsülik.

Különben a kérdés nincs híján egy kis komikumnak. A tanítási tervezetek a vallást a rendes tárgyak közé elül állítják, a konvent már régóta sürgeti a rendes vallástanári tanszékek felállítását, egész protestáns gymnasiumi tanításunk a legújabb időkig lelkészi képezésű tanárok vezetése alatt fejlődött; virágozott, nem egy jelesét nevelve közéletünk kimagasló alakjainak és ma mégis az ifjabb nemzedék, mely tőlük nyerte nevelését, komoly arccal, tudós érveléssel igyekszik kimutatni, hogy minő paedagógiai abszurdum, hogy egy gymnasiumnak olyan ember legyen az igazgatója, ki az egyetemen nem nyert tanári oklevelet. És az állam is támogatja felfogásukat, mert hiszen a fentemlített szerződésekbe mindenütt a miniszteri megbízottak jóváhagyásával, vagy talán egyenes kívánságára vették be az említett megkülönböztetést.

Tisztázzuk hát a kérdést magunk között. Ha szükség, világosítsuk fel a minisztert is.

Mert első sorban magunk között kell tisztába jönnünk. A tanároknak nagy része ellenmondást lát abban, hogy a vallástanár, ki *csak* a theol. akadémián szerezte képesítését, ki nem egyenesen a tanári pályára készült, ki nem foglalkozott különösen a gymnasiumi tárgyakkal, nem ismeri azoknak a tanítási módszerét, az egyes szakkérdésekben járatlan: jól elvégezhesse az igazgató feladatát, kinek legfőbb tiszte a vezetés és az ellenőrzés, a mi tagadhatatlanul sok paedagógiai tudást és tapasztalatot tételez fel.

De hát tisztelt uraim, ki vonja kétségbe, hogy mindazokkal a tulajdonságokkal bírnia kell az igazgatónak? A konvent bizonyára nem, a mit világosan mutat a gymn. igazgatók számára készített *Utasítás*, csak hogy abban a meggyőződésben lehetett, hogy a vallástanár is bírhat azokkal épen úgy, mint a class. philologia, vagy a mathesis tanára.

Mert hol szerezte az a jeles paedagógus a maga széleskörű tudását, gazdag tapasztalatait, melyek most képessé teszik egy intézet bölcs és helyes vezetésére? Bizonyára nem az egyetemen. Az egyetem nem közöl velünk rendszeres ismereteket, nem tanít paedagógiai módszerre, csupán megmutatja az utat, melyen haladhatunk előre, ha van bennünk nemes ösztön, ha lelkünkben él a vágy, meríteni a tudomány tiszta forrásvizéből. Módszerre pedig megtanít az élet, az iskola.

Tekintsünk csak bele a theol. akadémiák tanulmányi rendjébe s meg fogjuk látni, hogy ott a philologia, paedagogia, didaktika, mint rendes tárgyak olyan terjedelemben vannak felvéve, hogy a paedagogiai vizsgálat követelményeit több pontban túlhaladja. Ezen

kivül a görög nyelv, modern nyelvek, művelődés történet, magyar irodalom is helyet foglalnak s a tudni vágyó theologus előtt épen olyan széles mező nyílik meg, mint a törekvő tanárjelölt előtt. Nem olyan egyoldalú képesítést nyújtanak ám a theol. akadémiák! Itt is úgy megszerezheti a tudományos téren való működésre a készséget, úgy megismerkedik a tudományos kutatás eszközeivel és módszerével, mint az egyetemi hallgató a maga négy évi tanulmánya alatt, miben szintén kevés van, mi a gyakorlati életre vonatkozik. Igenis! a lelkészi pályára alaposan készült ifjú épen úgy fel van ruházva azon kellékekkel, hogy tudományos pályán működő férfi lehessen, képzésének iránya annyira rokon a tanárokéval, hogy ha hajlandóságot érez a tanári pálya iránt, épen úgy lehet kiváló paedagógus, mint a ki az egyetem philosophiai fakultását végezte. A miből természetesen nem következik, hogy minden lelkészjelöltből lehet jó tanár, a mint a gyakorlatban nem minden tanárjelöltből lesz sikeresen működő paedagogus.

Természetes, hogy minden szakban nem lesz otthonos, a mint hogy a középiskolai tanár is csak egy két szakban jártas; az idegen szakokban rendesen csak azzal az ismerettel rendelkezik, a mit a középiskolai tanulmányaiból az élet küzdelmei el nem ragadtak magukkal. Ha alaposabb ismeretekre vágyódik, elő kell vennie a régen félretett könyveket. A vallástanár is abban a középiskolában tett érettségi vizsgálatot, épen úgy képesítve van rá, hogy tudományos hajlamainak megfelelően egyik, vagy másik szakban magát kiképezze s az egész gymn. tanítás menetében otthonos legyen idővel.

Mert nem arról van itt szó hogy a vallástanár *legyen az igazgató*, hanem csak arról, hogy a vallástanár *is lehet igazgató*, ha tudása, paedagogiai jártassága őt erre képessé teszi. Ha csupán elméletileg vesszük a dolgot, senki sem vonhatja kétségbe a fentebbi állítás igazságát, gyakorlatilag pedig a mult gazdag tapasztalati kezeskednek róla.

Sőt a magam részéről azt tartanám az igazi ideális állapotnak, ha a ref. gymnasiumok olyan vallástanárokkal dicsekedhetnének, a kik az igazgatói tisztet betöltésre is a legalkalmasabbak volnának, mert ennek a tanszéknek a természete esik össze leginkább az igazgató vezető tisztevel, így lenne az intézet igazi református színezetű, mert — mi türes-tagadás — nagyon is kezdünk interconfessionalis jellegűek lenni, pedig a gymnasiumnak kellene az egyház erős várának lenni.

Talán azt mondhatná valaki, hogy így a papi képesítés a tanári felett állónak volna feltüntetve, mely két hivatásra is képesít, míg a tanári csak egyre. Felesleges szörszálhasogatás! Nem képesít a papi oklevél másra, csak a vallástanári tanszékre, de alapot nyújt arra, hogy a jó vallástanár jó paedagogussá és a gymnasiumi tanítás körébe eső tárgyából szakértővé képezhesse ki magát.

Ne legyünk szükkeblűek legalább magunkkal szemben. Mert az említett szerződésekben nyilatkozó szellem határozottan elfogult, mikor egy rendes tantárgy rendes tanárát már elméletileg képtelennek tartja az iskola vezetésére, megtagadva ezzel iskoláink hagyományos szellemét, elfeledkezve a mult tapasztalatairól.

Márk Imre.

KÜLÖNFÉLÉK.

Adományok és ajánlatok a kollégiumi szabadságharcai gyűjtemény és a Nagykönyvtár részére.

Nyolcadik közlemény.

Nagytiszteletű Kiss Albert ur utján nagyságos Hentaller Lajos orsz. gyűlési képviselő úrtól.

A gyűjtemény, mely az ezredévi kiállításon érmet nyert, három részből áll.

I. Hírlapok. 1848—49-ből.

1. Die Zeit, 1849, október 27.
2. Pesti Hirlap, 1849 ápril. 28.
3. Siebenbürger Bote, 1849. szept. 3.
4. Nemzeti politikai hirlap, 1848. szept. 21., 1848. október 28.
5. Republica, 1849, július 7. 1849. július 6.
6. Szabadság, 1849. aug. 2.
7. Der Südungar, 1848. okt. 10.
8. Tiszavidéki ujság, 1849. márc. 24.
9. Wiener-Gassen-Zeitung, 1848. július 23.
10. Der Volksfreund, 1848. márc. 28.
11. Die Volksversammlung, 1848. ápril. 20.
12. Volksfragen 20. sz.
13. Der vierzehnte ápril. 1849 június 17.
14. Wiener-Vorstadt-Zeitung, 3. sz.
15. Prospectus der Wiener Kirchenzeitung.
16. Wiener Charivari, 42 és 101. sz.
17. Der Wanderer, 1849. okt. 5.
18. Die Wahrsagerin, 3. sz.
19. Der Wahlbürger, 1848. ápril. 22.
20. Beamten-Blatt. Der unparteiische oder die Geissel der ämtlichen Willkühr und der schlechten Beamten, 1848. május.
21. Der ungar. Allgemeine Zeitung, 1849. június 26.
22. Tiszavidéki ujság, 1849. márc. 28.
23. Der Stuel-Peter, 1848. ápril. 10.
24. Szegedi Hirlap, 1849. május 19.
25. Szabadság, 1849. aug. 2.
26. Siebenbürger Bote, 1849. dec. 24.
27. Satan, 878. sz.
28. Der Südungar, 1848. okt. 7.
29. Der Stürmer, 1848. szept. 29.
30. Die Schwarz-Gelb, 1. sz.
31. Reichstags-Blatt, 1848. decz. 3.
32. Oesterreichische Reichszeitung, 1849. nov. 20.
33. Magyar Gazda 1848. márcz. 16., 1848. április 23.
34. Radical-Lap, 1848. június 7.
35. Der Prophet, 16. sz.
36. Die Presse, 1849. aug. 31.
37. Pressburger Zeitung, 1848. márcz. 16., márcz. 17.
38. Pressburger Deutsche Zeitung, 1848. jul. 1.
39. Politischer Courier. Von den Studenten, 1848. aug. 23.
40. Pressburger Zeitung, 1849. jun. 30.
41. Der grosse Pfaffenzwicker, 1848. április 18.
42. Pesti Hirlap, 1849. május 24.
43. Hirdetmény. A Pesti Hirlap előfizetési felhívása.
44. Pester Zeitung, 1848. szept. 23.
45. Der Patriot. 1848. aug. 21.
46. Pannonia, 1848. márcz. 18.
47. Neue politische Ofner-Pesther-Zeitung, 1848. aug. 1.
48. Öreg A. B. C. Vas Gereben.
49. Oesterreichs Parole, Probe-Blatt.
50. Ost-Deutsche-Post. 1849. nov. 17.
51. Die Opposition, 1848. decz. 24.
52. Der Omnibus, 1848. jul. 24.
53. Neue politische Ofner-Pesther-Zeitung, 1848. máj. 4.
54. Offenes Sendschreiben an meinem hochverehrten Freund dem hochwürdigen Herrn Pfarrer Prichtl. május 6. 1848.
55. Nép-Elem, 1848. július 18.
56. Előfizetési felhívás e „Nép-Élet“-re.
57. Nép Barátja, 1849, május 21., 1849. jan. 23.
58. Népparát, 1. sz.
59. Nemzetőr, 1848. nov. 30.
60. Mult és Jelen, 1848. jan. 6.
61. Márczius tizenötödike. 1849. június 30., 1848. ápr. 11.
62. Magazin, 1849. november 27. Berlin.
63. Közgyűvéd, 1848. máj. 2.
64. Közlöny des Teufels, 1848. szept. 17.
65. Kossuth Hirlapja, 1848. decz. 27.
66. Oesterreichischer Correspondent, 1849. jul. 17.
67. Kolozsvári Híradó, 1848. okt. 15.
68. Probeblatt Politisches Grazer Morgenblatt.
69. Jövő, 1848. decz. 29.
70. Jelenkor, 1848. márcz. 4.
71. Hölgyfutár, 1849. decz. 10.
72. Honvéd, 1849. jun. 23.
73. Gerad'aus, 1848. május 14.
74. Gemeinnüsszige Blätter, 1848. aug. 1.
75. Die Geizel, 1848. szept. 16., 1849. okt. 27.
76. Fremden-Blatt 1849. nov. 20.
77. Der Freisinige, 1848. jun. 27.
78. Der Freimüthige, 1848. jun. 18.
79. Forradalom, Táncsics Mihály.
80. Figyelmező, 1849. febr. 11.
81. Extra-Blatt. 730. sz.
82. Erdélyi Híradó, 1848. jan. 4.
83. Ellenőr, 1848. nov. 12.
84. Életképek, 1848. jun. 18.
85. Die Constitution, 1848. május 27. márcz. 28.
86. Der grosse Peter, 1848. április 9.
87. Der Demokrat, 1848. szept. 1.
88. Debreczen Nagyvárad Értésítő, 1848. jan. 10.
89. Debreczeni Lapok, 1849. márcz. 10.
90. Central Organ für Glaubensfreiheit, 1848. márcz. 24.
91. Charivari, 1848. jul. 26.
92. Budapesti Híradó, 1848. márc. 5.
93. Bauernzeitung, 1848. szept. 6.
94. Aradi Hirdető, 1847. okt. 16.
95. Arad, 1848. jul. 8.
96. Allgemeines politisches-Burger A. B. C.
97. Alföldi Hirlap, 1849. május 31.
98. " " 1848. szept. 20.
99. Értésítés az Alföldi Hirlapról.
100. Abendzeitung, 94. sz. jul. 20.
Debrecen, 1900. május 19.

Ferencsy Gyula,

kollégiumi fő-könyvtárnok.

— A debreceni ref. főiskola igazgató-tanácsa

f. hó 18-án az egyházkerületi közgyűlés harmadik napján, Kiss Áron püspök és gróf. Dégenfeld József egyházkerületi főgondnok elnöklete alatt ülést tartott. Minthogy ugyanis a május 17. egyházkerületi gyűlés főiskolánk akadémiai tanárainak jelenlegi fizetését, az 1897. évi 183. sz. egyházkerületi végzésben foglalt korlátozás érintetlenül hagyása mellett, f. év július 1-től 300—300 koronával fölemelte, a főgymnasiumban és tanítóképezdeben pedig a 3200 koronás fizetési fokozatot felállította; egyfelől az utóbb említett két tan szak tanári létszámát a fokozatokba újból be kellett osztani, másfelől a gazdasági-tanácsához intézendő át-

iratban név szerint föl kellett sorolni mindazon főiskolai tanárokat, a kik a föntebb érintett kerületi végzésekre s a jelen osztályozás értelmében, javadalom-emelkedésben fognak részesülni. Ez uttal az igazgatótanács két elvet tartott szemelött az osztályba sorozásnál, egyfelől a főiskola szolgálatában eltöltött éveket, másfelől azt, hogy két osztályt senki sem ugorhat. Ekként a szavazatoknak csaknem teljes egyértelműségével, a 3200 koronás fizetési osztályba: Kovács Lajos, Somogyi Pál, Elek Lajos, Sinka Sándor, Karai Sándor, Orosz István, K. Kiss József, az ekként megürült 2800 koronás helyekre pedig: Nagy Elek, dr. Nagy Zsigmond, Bosznay István, S. Szabó József és Török Péter tanárok soroztattak be. Végül az igazgatótanács László Albert könyvkereskedővel, a népiskolai tankönyvek új bizományosával kötendő szerződés szövegezésére Márk Endrét, Kovács Lajost és Orosz Istvánt küldötte ki, a kik a július elején tartandó ülésre mutatják be a szerződést.

— **A tiszántúli ev. ref. egyházkerületi** népiskolai tanügyi bizottság statisztikai albizottsága összeállította az egyházkerület 13 egyházmegyéjéből a táblás kimutatást az 1898/9. iskolai évről. Ennek főbb rovatait összehasonlította az 1888/9. iskolai évi táblás kimutatás megfelelő rovataival. Ezen legközelebbi 10 év alatt a következő gyarapodásokat találta: 1. Az ev. ref. lelkek száma — a szórványosan lakókat nem számítva — 87,796-tal, 2. A tanítók évi összes javadalmazása pénzértékben 166,535 frt.-tal, 3. A 6—12 éves iskolakötelesek száma 13,380-nal, 4. A 6—12 éves iskolába járók száma 12,449-cel, 5. A 12—13 éves iskolakötelesek száma 5526-tal, 6. A 12—13 éves iskolába járók száma 7201-gyel, 7. A confirmáltak száma 3061-gyel, 8. Az iskolai épületek száma 30-cal, 9. A tantermek száma 81-gyel, 10. Az iskolai könyvtárak értéke 5625 frt.-tal, 11. Az iskoláztatásra fordított évi kiadás összege 232,018 frt.-tal gyarapodott. Ez adatokból mindenki meggyőződhetik a felől, hogy egyházkerületünk úgy a népiskolai oktatásra, mint a néptanítók javadalmazására kellő figyelmet fordít.

— **A debreceni ev. ref. felsőbb leányiskola** nagytermében Dóczy Gedeon negyven évi tanári működése alkalmából 1900. évi május hó 20-án, d. e. 10 és fél órakor ünnepély tartatik, melynek műsora a következő: 1. Kiss Albert, az ig. tan. elnöke, a diszgyűlést megnyitja s küldöttséget kér föl az ünnepelt meghívására. 2. Üdvözlő dal; előadja az énekkar. 3. Üdvözlő beszéd a tantestület részéről. 4. Üdvözlő beszéd egy elemi iskolai növendék részéről. 5. Üdvözlő beszéd az igazgatótanács részéről. 6. Üdvözlő főt. Kiss Áron püspök ur részéről. 7. Üdvözlő beszéd egy volt tanítvány részéről s az alapító-levél átadása. 8. Üdvözlő beszéd a meghívott testületek részéről. 9. Szózat Egressytől; előadja az énekkar. 10. A diszgyűlés berekesztése Kiss Albert által.

— **Katholikus hangok a protestantizmusról.** A „Magyar Állam“ írja április 11-iki számának vezércikkében: „A magyar protestantizmus csodálatos változáson megy át napjainkban. Sok időn át erőforrásait a gyülekezetekben, hivei buzgóságában, törvényes szabadságaiban kereste. De a mióta Tisza bevitte a szuperintendenseket a főrendek házába (!) és püspökökké léptette elő, a magyar protestantizmus egész erejével az államra vetette magát. Azt akarja, hogy lelkészeit az állam fizesse; felajánlja iskoláit; sőt még lelkész-képzőit is kész állami kezekbe adni, holott mindezen törekvések a felekezet közjogi szabadságait valósággal illusoriussá teszik s ne csodálkozzanak, ha azt kérdezzük,

hogy mi értelme, mi szüksége leszen a protestáns autonómiának, ha ennek összes funkcióit az állam fogja gyakorolni? Avagy el tudják képzelni, hogy az állam fizeti lelkészeiket, az fizeti professzorait, papnevelőiket, középiskolai és egyéb tanítókat, hogy akkor megtudják őrizni közjogi és szellemi függetlenségüket? Vagy elképzelhetik, hogy ha az állam fizeti lelkészeiket, tanítókat s természetesen az is parancsal velők, hogy akkor a hivek buzgósága emelkedni fog? Ellenkezőleg! Örülni fognak, ha lerázzák magokról a terheket, a mint már is láthatják, mint oldozkodnak a felekezeti terhek alól! Hát e szavakban. megvalljuk, sok . . . nagyon sok igazság van! A protestantizmus, de különösen a kálvinizmus életerejének legdúsabb forrása a népben van; az tartotta fent a múltban, az biztosítja számára a jövőt is, hogy minden hívő tudta és érezte, illetve tudja és érzi, hogy a mije van, az az övé; tőle függ egyedül szintűgy a lelkieken, mint az anyagiakban s azzal rajta kívül senki más nem rendelkezhetik; sem nem adhatja, sem el nem veheti. Ha ez valamikor nem így lenne, akkor minden bizonynyal elkövetkeznék a „lenni vagy nem lenni“ nagy kérdése. Ebben tehát igazat adunk a „Magyar Államnak“. De azt már csak sajnálni tudjuk, hogy protestáns püspökeink főrendi-házi méltósága még ma is olyan szálka a „Magyar Állam“ cikkirója szemében. Hiszen a mi bennünket illet, ország-világ előtt tudva van, hogy az a főrendiházi méltóság ugyan nekünk soha sem testünknek, sem lelkünknek nem kellett! Elvünk volt mindig s ma is az, hogy abból a főrendiházból jöjjenek ki a katolikus főpapok is. Nincs ott rájuk semmi szükség. Ha ez így lett volna, — higgye el a „Magyar Állam“ — még ha kinalva-kinalták volna, akkor sem fogadtuk volna el e kitüntetését. De mert hogy ez így legyen (hisszük, hogy valamikor így lesz!) arra még az idők nálunk nem értek meg, bementek a mi püspökeink is abba a főrendi házba, mert ez is egy lépés volt a jogegyenlőség meredek ösvényén. És ha egyáltalán van ebben valami sértő és szégyenleni való, az csak az lehet, *hogy nem minden püspökünknek van ott helye* maig sem! S vajjon nem sir fel a lélek a hazafias katolikusokban, midőn látják, hogy ott abban a főrendiházban minden oláh s nemzetiségi főpapnak helye van, csak épen azon felekezet püspökei záratnak onnan ki ma is, melynek tagjai, főleg a kálvinistáknál igaz magyarok minden izökben!? Ezen gondolkozzék egy kissé mélyebben a „Magyar Állam“ s adjon feleletet magának arra kérdésre, hogy vajjon kinek volna ott a főrendiházban inkább helye már csak hazafiúi szempontból is, dr. Bartók Györgynek é, vagy Mihály Viktornak, kiről most is nyilvánossá lett, hogy mennyire ellensége mindennek, a mi magyar!? Mi nyíltan beszélünk: jöjjön ki minden püspök a főrendiházból; de mig ez meg nem történik, követeljük, hogy ott legyenek a mieink is mindnyájan s jól esik feltennünk, hogy ebben velünk a felvilágosodott katolikusok is egyetértének.

Mária kongregatiók. A „Magyar Szó“-ban történt kegyetlen leleplezések után sokat irnak mostanában a jezsuiták által vezetett „Mária kongregatiókról“. Ezek szervezik a katolikus osztálytársadalmat; szervezik és fejlesztik a néppárti sajtót, a katolikus egyesületeket, népköröket és mindazokat az intézeteket, melyek a katolikus hierarchia uralmát vannak hivatva megteremteni és szolgálni. Kijelentjük, hogy ez a jezsuita rákfene inficiálta már Hajdúvármegye katolikus vallású

lakosainak egy részét is. Biztos tudomásunk van nevezetesen arról, hogy pár év óta Püspök-Ladányban is van „Mária-egylet“. Megalapítója — legalább hivatalosan — nem a plébános, hanem valaki más, a ki szerfelett közel áll a klerikális táborhoz s a ki missióját rendkívül ügyesen effektuálja, s hogy mennyire sikerült már az efféle Mária-egyleteskedésnek ott Püspök-Ladányban a katolikus osztálytársadalmat megteremtenie, annak a bizonyítása véget csak azt említjük fel, hogy pár év óta az odavaló katolikus egyház állandóan perben van a politikai községgel. Először el akarta venni a községtől a virágzó faiskolát s végig ment fellebbezéseiével minden fórumon, fel a miniszterig s mindenütt vesztett pere lett. Aztán legújabbán pereli a községet egy bérházért, melyhez a katolikus egyháznak annyiban van joga, a mennyiben valamikor az 50-es években a község, liberális előzékenységből lakást adott ebben a házban a katolikus harangozónak, a mikor ennek a háza összeomlott. Igazán bámúlatos az a kitünően szervezett propaganda, mely a speciális katolikus érdekek biztosítása végett lábát még ott is igyekszik megvetni, a hol a kálvinizmus a domináló. Csak pár év előtt történt az is, hogy a vallásalapítvány a szerepi Korniss-féle birtokot megvette. Alig voltak túl a szerződés-kötésen, már elkezdették pengetni, hogy a szerepi kastélyban egy árvaházat fognak berendezni. Hogy milyen árvaház lett volna ez, elképzelhetjük, ha tudjuk, hogy vallásalapítványi birtokon lett volna, a hol az utóbbi 5 év alatt már két szigorúan katolikus jellegű tanügyi népiskolát rendeztek be a *túlnyomólag* kálvinista vallású cselédek gyermekeinek praeparálására. Szerencsére az árvaház terve egyelőre lekerült a napi rendről. De hogy végleg-e? Azt nem mernők állítani, mert hiszen az ördög nem alszik s valóban dicső fogás volna az, ha a kálvinista nép szívében ilyen nagy jelentőségű missiót lehetne szervezni!!! Ez is egyik hatalmas fegyver lenne ahoz az akcióhoz, melynek célja a katolikus hírlapírók kongresszusi határozata szerint: az ország rekatholizálása.

— **Helyreigazítás.** Lapunk legutóbbi számában a 282. lapon, alulról a 21. sorban *ordonnances* helyett *Memoire* (1537.) olvasandó.

— **Egyéves önkéntességre előkészítő iskola.** Az egyéves önkéntesi jog tudvalevőleg bizonyos iskolák (gymnasium, reáliskola stb.) elvégzéséhez van kötve. De lehetnek egyéves önkéntesek az oly ifjak is, a kik nem végezték el azokat az iskolákat, ha t. i. még sor alatt nem állottak és a megkivánt fölvételi vizsgát leteszik. Van Debrecenben egy iskola, a mely az ilyen ifjakat, tekintet nélkül foglalkozásukra és előképzettségükre, a felvételi vizsgálatra előkészíti. Az iskola állami felügyelet alatt áll. Igazgatója Lichtblau Albert a ki készséggel és díj nélkül szolgál felvilágosítással.

— **Szép kitüntetés.** Párisban most fejeztetett be az éielmiszerek külön kiállítása, melyen a Szt.-Lukács-fürdő kútvállalatának „Kristály“ hegyiforrás ásványvizét a nagy díszoklevéllel és az aranyéremmel tüntették ki. Budának kitünő ásványvizei tehát az asztali vizek között a külföldön is. már szintén tért hódítanak.

TARTALOM-JEGYZEK: Dóczy Gedeon. S. Szabó József. — Epilogus a „Református közszellem“-hez. Nagy István. — **Közéletünk:** Egyházmegyei egyházi értekezlet Berettyó-Ujfaluban. . . . nt. — A reform. nőegyletek kötelező megalakításáról. Somlyódy István. — Egyházkerületi közgyűlés. J. L. — Vallásnár — igazgató. Márk Imre — **Külföldi élekek.**

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társ: **Erőss Lajos.**

Pályásat

a *debreceni* ev. ref. főiskola *jogakadémiáján* betöltendő *politikai* (Szártóry) tanszékre.

A betöltendő tanszék tantárgyai:

Alkotmány- és kormányzati politika,

Magyar közjog,

Bevezetés a jog- és államtudományokba,

Bányajog, a mely tantárgy helyébe, a mint a tantárgyak célszerűbb csoportosítására alkalom nyílik, más tantárgy illeszthető.

A heti óraszám maximuma special kollégiumokkal együtt 10. Megkivántatik a jogi vagy államtudományi doktorátus és az egyetemi magántanári képesítés a politikából, vagy magyar közjogból s a mennyiben ez a képesítés hiányzanék, ennek megszerzése a megválasztástól számított 2 év alatt kötelező.

Csak ág. hitv. evangélikus vallású pályázó pályázata vétetik figyelembe.

A megválasztandó tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek jogosított és kötelezett tagja lesz s hivatalát az 1900. év szeptember 1-én foglalja el szakkörébe vágó székfoglaló értekezéssel.

Javadalmazás:

a) rendes tanári fizetés évenként 3700 korona, a mennyiben azonban a megválasztandó tanár az említett egyetemi magántanári képesítéssel még nem bírna, annak megszerzéséig tanári fizetése, az 1897. évi 183. számú egyh. ker. végzés rendelkezése értelmében csak 3000 kor. lesz.

b) öt évenként 200 kor. korpótlék, szabályaink értelmében a közvetlenül megelőzőleg megszakitás nélkül máshol eltöltött rendes tanári idő korpótlék-jogosultság szempontjából beszámíttatván.

c) évi 800 kor. lakpénz.

A pályázati kérvények keresztlevelel, a védkötelezettség teljesítését igazoló bizonyítvánnyal, a képesítést igazoló okmányokkal, esetleg az eddigi alkalmaztatásról szóló bizonyítvánnyal és ha van az irodalmi működést feltüntető iratokkal fölszerelve, a tiszántúli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához Debrecenbe az 1900. év június havának 20. napjáig adandók, illetőleg küldendők be.

Kelt Debrecenben, 1900. évi május hó 18.

Kiss Áron,
püspök.

Pályásat

a felső-szabolcsi egyházmegyébe kebeleztet *balsai* ev. ref. egyház *lelkéssi* állomására.

Javadalma: földhaszon-élvezet, párbér, termény és stóláreből egyházmegyei hivatalos becslés szerint 1388 korona 32 fillér s így az *állomás III. osztályú.*

A hivatal azonnal elfoglalandó.

Pályázati határidő 1900. június 10-ik napja, a meddig a szabályszerű minősítvénynyel és szolgálati bizonyítványnyal felszerelt kérvények Görömbey Péter espereshez küldendők Nagy-Kállóba.

Debrecen, 1900. május 15-én.

Kiss Áron,
püspök.

Pályásat

a csécei lelkéssi állomásra.

Javadalma állami kiegészítéssel 1200 korona. Az egyház tehát IV-ed osztályú. Pályázati kérvények minősítvény és szolgálati bizonyítványnyal f. évi június 10-ig beadandók a szatmári egyházmegye esperesi hivatalához Szatmártt. Első évi fizetés fele az özvegyet illeti. Az állomás azonnal elfoglalandó.

Debrecen, 1900. május 15.

Kiss Áron,
püspök.

Pályásat.

A *debreceni* ev. ref. collegium gymnasiumában *a matematika és rajzoló geometria tanításával összekötött rendes tanári állásra* pályázat hirdetik. Pályázhatnak olyan ev. ref. vallású egyének, kiknek a matematika- és ábrázoló mértanból, vagy a matematika és physikából középiskolai tanári képesítések van.

A tanszék évi javadalmazása 2400 kor. alapfizetés, 800 kor. lakbér, öt évenként öt ízben emelkedő 200 kor. korpótlék, melyre nézve a más tanintézetnél töltött évek beszámíthatnak; később azonban az alapfizetés az 1897. évi 183. sz. egyházkerületi végzésnek a fizetési fokozatokra vonatkozó rendelkezési értelmében, 2800 koronára, sőt amennyiben a tanintézetben a tanári javadalmazásnak később megvalósítandó fokozatai is egyházkerületileg meg vannak állapítva 3200, 3600 koronára, végül pedig az ötödéves korpótlék 400 koronára emelkedhetik.

A megválasztott tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja.

A pályázni kívánók vallásukra, végzett tanulmányaikra, tanári képesítésükre és eddigi szolgálatukra s egészségi állapotukra vonatkozó okmányokkal felszerelt kérvényeiket 1900. évi június hó 20-ig a tiszántúli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához adják be.

A megválasztott tanár tanszékét székfoglaló értekezés tartásával 1900. szept. 1-én tartozik elfoglalni. Debrecen, 1900. évi május hó 18.

Kiss Áron,
püspök.

Pályásat

két helyettes tanári állásra.

A *hód-mező-vásárhelyi* állami segélyben részesülő ev. reform. főgymnasiumban két helyettes tanári állásra pályázat hirdetik, u. m:

- 1., Magyar és latinnyelvi és irodalmi,
- 2., történelmi és földrajzi tanszakra.

Megválasztott tanárok e megjelölt tanszakok mellett kötelesek esetleg az illető tanszakkal közel rokon más tantárgyak tanítására is vállalkozni. Évi díjazás 1600 korona törzsfizetés és 200 korona lakbér, évnegyedi részletekben előre kiszolgáltatva. Csak ev. ref. vallásúak pályázhatnak.

A pályázók életkorukra, vallásukra, képesítésükre, egészségi állapotukra, eddigi szolgálatukra és hadi kötelezettségükre vonatkozó okleveleiket és igazolványaikat a f. évi június hó 10-ig bezárólag alóírotthoz adják be. A megválasztottak hivatalukat f. évi szept. 1-én kötelesek elfoglalni.

Hódmező-Vásárhelyen, 1900. május 14-én.

Szabó János,
lelkész-elnök.

1—2.

Pályásat.

A *hajdúnánási* hat osztályú ev. ref. gymnasiumban az 1900—1901. tanévre pályázat hirdetik egy mennyiségtan-természettani rendes és egy magyar-latin esetleg görög-latin helyettes *tanári* tanszékre.

A rendes tanszék javadalma 2800 korona, a helyettes tanszéké 1800 korona, a lakbért is beleértve.

Pályázhatnak mindkét tanszékre ev. ref. okleveles tanárok vagy tanárjelöltek, esetleg oklevelet még nem nyert, de az illető szaktárgyakból egyetemi tanulmányokat végzett ev. ref. tanárjelöltek is.

A helyettes tanári tanszék csak egy évre töltetik be, míg a rendes tanszékre megválasztott okleveles tanár egy évi sikeres működés után állandósított és az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja lesz. A már eddig is élvezett államsegély rendszerezése és a folyamatban levő szerződés megerősítése után az állandósított rendes tanár törzsfizetése 3200 koronáig emelkedhetik s a megfelelő korpótlékok élvezésére is jogot nyer. Okleveles tanár hiányában a rendes tanszék is oklevél nélküli helyettes tanárral töltetik be, kinek javadalma 1800 korona, ha azonban időközben oklevelet szerez, azonnal a rendes tanári fizetés stb. élvezetébe lép.

A születést, képesítést, netalán eddigi szolgálatot, hadkötelezettségi és egészségi állapotot föltüntető okmányokkal kellőleg felszerelt pályázati kérvények f. évi június 15-ig a h.-nánási ev. ref. egyháztanácshoz nyújtandók be.

A megválasztott tanár állását f. évi szeptember 1-én elfoglalni tartozik.

Hajdú-Nánás, 1900. május 14.

Kállay Imre,
főgondnok.

1—2.

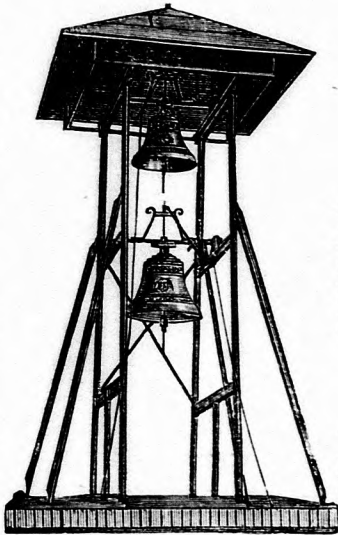
Benkő Lajos,
lelkészelnök.

NOVOTNY ANTAL

harangöntőde és vasharangállványgyár

— Temesvár—Gyár város, —

ajánlja magát a t. cz. közönségnek és községeknek minden nagyságu harangok ujra, illetőleg új harangok és egész harangzatok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére, újabb modorra szerelve, több évi jótállás mellett, vertvas koronákkal, úgy, hogy az így felszerelt harangokat könnyen és többször lehet fordítani, miáltal a harang a megrepedéstől megóvatik. Különösen ajánlja az általa feltalált

többször kiténtetett, átlukasztott szabadalmazott HARANGJAIT,

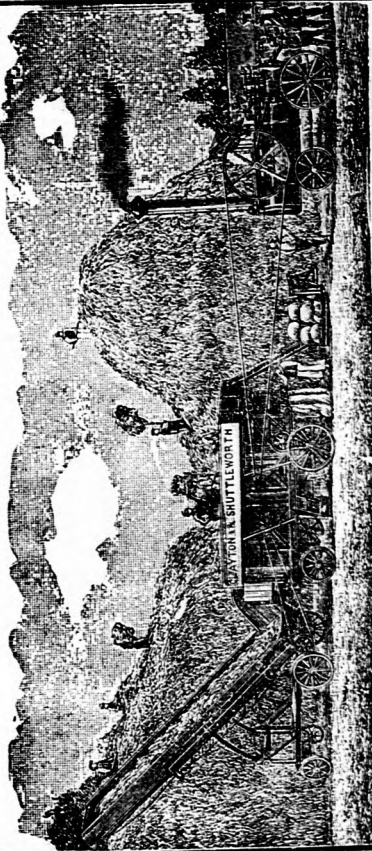
melyeknek *hangosabb, tartósabb és mélyebb hangjuk van* és így egy 200 kgrmos egy ily 260 kgrmu haranggal egyenlő. — Ajánlom továbbá régi harangok vertvasoronával való felszerelését, vertvas-harangállványokat, minden nagyságu óraharangokat. — 300 kgr. és azon aluli harangok mindig raktáron vannak.

Költségvetésekkel és képes árlapokkal díjmentesen és ingyen szolgálok.

Az ezredéves orsz. kiállításon Budapesten 1896. millenniumi nagy éremmel kiténtetve.

Clayton & Shuttleworth

mezőgazdasági gépgyárosok © Budapest Váci-körút 68. sz.
által a legjutányosabb árak mellett ajánlatnak:

Locomobil és gőzcseplőgép-készletek
továbbá járgány-cseplőgépek, lóhereszeplők, tisztító-rosták, aratógépek, szénagyújtók, boronák.

2 1/2 egész 12 lóerőig, szalmakaszalozók, konkolyozók, kaszáló- és

„Columbia-Drill”
legjobb sorvetőgépek
szőcskavágók, fűpavágók,
kukoriceza-morzsolók,
darálók, őrlő-malmok,
egyetemes aczél-ekék.

2- és 3-vasú ekék és minden egyéb gazdasági gépek.

Részletes árjegyzékek kint-
vatra ingyen és bérmentve
küldetnek.

Lincolni törzsgyárunk a világ legnagyobb
● locomobil- és cseplőgép-gyára.

